

5130

د.

۴۴

۶۶۶

قرآن و سنت طراز العصر

محمود ملکی راد

۱۳۹۶

عنوان و نام پدیدآور: قرآن و سنت‌های الهی، محمود ملکی راد

مشخصات نشر: سرای کتاب ۱۳۹۶

مشخصات ظاهری: ۴۰۶ ص

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۸۰-۲۶-۳

وضعیت فهرست نویسی:

موضوع: قرآن

موضوع: سنت‌های الهی

رده بندی: ۲: گره: ۱۳۹۶ م ۸/س ۱۰۴/ BP

رده بندی دیوبند: ۲۹۷

شماره کتابشناس ملی: ۵۰۷۴۷۷۷

قرآن و سنت‌های الهی

• نویسنده: محمود ملکی راد

• ناشر: سرای کتاب

• نویت چاپ: اول، ۱۳۹۶

• شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

• قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان

• چاپ: ملاگلی

تلفن: ۰۲۵۳۷۷۴۶۲۲۹

پست الکترونیکی: tabligh@dte.ir

با قدر دانی از همکاری که در تولید و نشر این اثر نقش داشته‌اند:

- ویراستار: علی خانی
- حروف نگار و صفحه آرا: اکبر اسماعیل پور
- طراح جلد: اکبر اسماعیل پور

تمام حقوق این اثر، محفوظ است.

فهرست مطالب

مقدمه ۹

فصل اول: کلیات و مفاهیم

- مبحث اول: تبیین وضعیت و اهمیت و پیشینه تاریخی موضوع ۱۵
- مبحث دوم: مفاهیم و اصلاحات ۲۱
- مبحث سوم: خصائص و ویژگی‌های سنن الهی ۲۵
- مبحث چهارم: انواع سنن و تفاوت بین آنها ۲۷
- مبحث پنجم: روش استخراج سنن الهی از متن قرآن ۳۱

فصل دوم: سنن مرتبط با جهان هستی (سنن عام و فراگیر)

- مبحث اول: سنت آفرینش جهان هستی به بهترین وجه ممکن (سنن حسن) ۴۳
- مبحث دوم: سنت هدایت همه جهان هستی ۴۸
- مبحث سوم: سنت تقدیر همه اشیا ۵۱
- مبحث چهارم: سنت الهی در روزی رساندن به همه موجودات ۵۴
- مبحث پنجم: سنت الهی بر مرگ همه موجودات ۵۷

فصل سوم: سنن الهی مرتبط با انسان (سنن انسانی عام و فراگیر)

- مبحث اول: سنت هدایت فطری ۷۳

- مبحث دوم: سنت نشان دادن راه خیر و شر به انسان ۷۷
- مبحث سوم: سنت هدایت تشریعی ۸۱
- مبحث چهارم: سنت تبشیر و انذار ۹۱
- مبحث پنجم: سنت ابتدای پاداش و عقاب مردم بر اتمام حجت ۹۴
- مبحث ششم: سنت ضلالت و هدایت بر طبق بینة و دلیل ۱۰۰
- مبحث هفتم: سنت سنخیت و تجانس بین پیامبران و مردم ۱۰۲
- مبحث هشتم: سنت نفی ظلم از ساحت الهی ۱۰۵
- مبحث نهم: سنت حرمان و ثبات نعمات الهی بر مردم و تغییر آن به دست خودشان ۱۰۹
- مبحث دهم: سنت شکرگزاری درگاه پروردگار ۱۱۳
- مبحث یازدهم: سنت استعاذۀ با ذکر و یا: خدا ۱۲۲
- مبحث دوازدهم: سنت الهی در ظهور فساد در زمین به دست بشر ۱۴۱
- مبحث سیزدهم: سنت الهی بر اختیار انسان ۱۴۷
- مبحث چهاردهم: سنت اختلاف درجات در میان انسان ها ۱۶۳
- مبحث پانزدهم: سنت الهی بر استجاب دعاى بندگ ۱۶۸
- مبحث شانزدهم: سنت ثبت اعمال انسان ۲۰۰
- مبحث هفدهم: سنت تزئین اعمال انسان ۲۰۵
- مبحث هیجدهم: سنت اعطای علم به انسان ۲۱۲
- مبحث نوزدهم: سنت الهی در مورد کسانی که اندیشه نمی کنند ۲۱۶
- مبحث بیستم: سنت الهی بر مهر نهادن قلوب کسانی که از سختی ها عبرت نمی گیرند ۲۱۸
- مبحث بیست و یکم: سنت استدراج و املا ۲۲۱
- مبحث بیست و دوم: سنت عمل و عکس العمل ۲۲۶
- مبحث بیست و سوم: سنت الهی بر این که عملکرد افراد در بروز سختی ها مؤثر است ۲۳۱
- مبحث بیست و چهارم: سنت الهی بر امداد ۲۳۳

۲۳۹.....	مبحث بیست و پنجم: سنت الهی تکلیف نداشتن چیزی که در قدرت و
۲۴۲.....	مبحث بیست و ششم: سنت الهی بر بازگشت اثر مکر و حيله به حيله گر و مکار
۲۴۶.....	مبحث بیست و هفتم: سنت الهی بر «اجل» و سرآمد مهلت انسان
۲۷۳.....	مبحث بیست و هشتم: سنت عرض امانت بر انسان
۲۷۵.....	مبحث بیست و نهم: سنت الهی بر عدم تکالیف شاق بر انسان
۲۷۹.....	مبحث سی ام: سنت همراهی و همگامی سختی با راحتی
۲۸۱.....	مبحث سی و یکم: سنت آزمایش و امتحان
۲۸۸.....	مبحث سی و دوم: سنت قبول توبه از سوی خداوند
۳۰۰.....	مبحث سی و سوم: سنت الهی بر ایجاد آرامش و محبت و مودت میان همسران
۳۰۷.....	مبحث سی و چهارم: سنت الهی بر پیر سرنوشت اقوام به دست خودشان

فصل چهارم: سنن انسانی اختصاصی

۳۱۳.....	مبحث اول: سنن مرتبط با مؤمنین
۳۲۶.....	مبحث دوم: سنن مرتبط با محسنین
۳۳۷.....	مبحث سوم: سنن الهی مرتبط با کفار
۳۵۴.....	مبحث چهارم: سنن الهی مرتبط با منافقین
۳۵۸.....	مبحث پنجم: سنن الهی مرتبط با مشرکین
۳۷۴.....	مبحث ششم: سنن مرتبط با ظالمین
۳۸۵.....	مبحث هفتم: سنن الهی مرتبط با فاسقین
۳۹۷.....	مبحث هشتم: سنن الهی مرتبط با مفسدین
۴۰۱.....	فهرست منابع

مقدمه

شناخت سنن الهی از جهات مختلف دارای اهمیت است. یکی از راههایی که قرآن کریم برای شناخت علم و تدبیر و حکمت الهی نسبت به هدف‌مندگی جهان در اختیار انسان قرار داده از راه معرفت سنن حاکم بر جهان هستی است. شناخت سنن الهی و نظام حاکم بر هستی و کشف قوانین آن موجب می‌گردد تا هر چه بیشتر علم و تدبیر و حکمت الهی برای انسان مکشوف شود. خداوند با بیان آیات و نشانه‌های خویش در موجودات، مردم را به تفکر و تدبر فرا خوانده است؛ از این مطلب به‌دست می‌آید در پس این قوانین و نظام‌ها سنن، علم و تدبیر و حکمت است و در واقع جهان هستی از روی صدفه و تصادف به‌وجود نیامده است. این راه یکی از مطمئن‌ترین و آسان‌ترین راهها برای پی بردن به وجود خالق است؛ و نتیجه شناخت و معرفت خداوند، ایمان و اعتقاد به او و تسلیم فرامین اوست. علاوه بر آن آثار تربیتی و اخلاقی شناخت سنن الهی بر حیات انسان نیز غیر قابل انکار است. زیرا یکی از اهداف مهم قرآن کریم از تبیین سنن، تربیت انسان و حرکت او به‌سوی کمال و سعادت است.

بنابراین ضروری است با انجام تحقیقات و پژوهش‌های بنیادی و عمیق، تلاش گردد زوایای پنهان این مباحث بیشتر آشکار و مبرهن گردد؛ و خلاءهای موجود در این زمینه برطرف شود. بررسی سنن الهی در آثار سلف و گذشتگان کمتر مورد توجه بوده است.

ابن خلدون از دانشمندان سلف در این زمینه تلاش‌های قابل تقدیر و خوبی داشته و در صدد بر

آمده تا به برخی از زوایای این بحث بپردازد. او در این زمینه می‌گوید:

«وقتی کتاب‌های علما را مطالعه کردم دیدم راجع به مبحث سنن چیزی نگفته‌اند در نتیجه خودم دامن همت به کمر زدم و کتابی در این زمینه تألیف نمودم که در آن از سنن تاریخی و علل و اسباب شکوفایی تمدن و انحطاط آن و همچنین علل و اسباب قیام امم و هلاکت آنها نکاتی را مطرح کردم تا دیگران از آن استفاده کنند».^۱

در قرن اخیر برخی از عالمان و اندیشمندان شیعی مانند: محمد جواد مغنیه در تفسیر الکاشف و علامه باطبایی در تفسیر المیزان، و برخی از عالمان تسنن مانند: شیخ محمد عبده و شاگردش رشید رضا در تفسیر المنار و سید قطب در تفسیر فی ظلال القرآن، مباحث مرتبط با بحث سنن الهی از دیدگاه قرآن کریم را مد نظر خویش قرار داده و به نکات ارزنده و خوبی در این زمینه اشاره کرده‌اند. البته هیچ کدام از این کتاب‌ها مستقلی پیرامون «سنن» تألیف نکرده‌اند؛ بلکه در ضمن مباحث تفسیری به نکات در این زمینه اشاره نموده‌اند. و در هیچ یک از این نوشته‌ها مباحث آکادمیک و منضبط پیرامون سنن الهی انجام نشده است. تا این‌که در سال‌های اخیر برخی از عالمان و دانشجویان چه از تسنن و چه از شیعیان مباحث قابل اعتنا و منضبطی را در قالب کتاب و پایان نامه و مقاله ارائه نموده و در این زمینه پژوهش‌های مستقل انجام داده و آثار قابل توجهی را به جامعه علمی ارزانی داشته‌اند. مانند: سلسله مباحث تحت عنوان «المدرسة القرآنية» اثر شهید سید محمد باقر صدر رحمته الله (ترجمه فارسی به نام «سنت‌های تاریخ در قرآن») و کتاب «سنة التعميم في القرآن» از محمد مهدی آصفی و کتاب «قرآن و سنن الهی در اجتماع» اثر آیت الله محمدی گیلانی، و کتاب «سنن الله في احياء الامم» اثر محمد حسین شرفه و کتاب «السنن الالهيه للمجتمع من خلال القرآن الكريم» اثر سلیمان حسن و کتاب «سنة الله التي لا تبدل ولا تتحول» از احمد حسن فرحات و کتاب «السنن الالهيه في الحياة الانسانية» اثر الشيخ صالح احمد الخطيب و کتاب «السنن الالهيه في قيام الامم و سقوطها» از فتحی شهاب الدین و... به صورت منسجم به این بحث پرداخته و نسبت به برخی از زوایای این بحث تحقیقات عمیقی از خود به یادگار گذاشته‌اند. اما در عین حال با عنایت به اهمیت موضوع و جایگاه مهم این بحث، جای خالی تحقیق جامع و فراگیر و آکادمیک همچنان خالی است و

لازم و ضروری به نظر می‌رسد که عالمان و اندیشمندان اسلامی توجه بیشتری به این موضوع داشته باشند و با نوشتن کتاب و پایان نامه و مقالات تخصصی خلاء موجود را بر طرف نمایند. رساله حاضر در این راستا و به منظور تحقق بخشیدن به این هدف در دستور کار قرار گرفت و پیرامون آن تلاش‌های بسیاری شده و فرصت و وقت زیادی را از نویسنده این سطور گرفته است؛ چه در استخراج آیات مبین سنن الهی و چه تبیین آنها. در برخی از موارد به جهت اهمیت مطلب بدان نسبت بیشتر مباحث از روایات نیز استفاده شده و سعی بر این بوده که در اطراف آن مسأله، مطالب به صورت کامل ارائه گردد.

اینک، دفتر اول آن به لطف خداوند متان آماده طبع است و انشاءالله دفتر بعدی در آینده نزدیک آماده خواهد شد. امید است این اثر رضایت خداوند متعال را به دنبال داشته باشد و ذخیره‌ای برای مؤلف در روز باشد.

محمود ملکی راد*